

ВѢСТНИКЪ
ПЕРЕМЫСКОИ ЕПАРХІИ.

Рôкъ 1905. Выдано 26. Грудня Ч. XI.

Ч. 55.

Ч. 608/орд. Енцикліка св. Огца Пія П. Х. зъ 15. цвѣтня 1905 о преподаваню науки католицкои.

VENERABILIBVS FRATRIBVS
PATRIARCHIS PRIMATIBVS ARCHIEPISCOPIS
EPISCOPIS
ALIISQVE LOCORVM ORDINARIIS
CVM APOSTOLICA SEDE PACEM ET COMMVNIONEM HABENTIBVS

PIVS PP. X.

VENERABILES FRATRES
SALVTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Acerbo nimis ac difficili tempore ad supremi pastoris munus, in universum Christi gregem gerendum, arcanum Dei consilium tenuitatem Nostram evexit. Inimicus namque homo sic gregem ipsum iam diu obambulat vaferrimaque insidiatur astutia ut nunc vel maxime illud factum esse videatur, quod senioribus Ecclesiae Ephesi praenuntiabat Apostolus: *Ego scio quoniam intrabunt... lupi rapaces*

ВСЕЧЕСТНЫМЪ БРАТЯМЪ
ПАТРІЯРХАМЪ, ПРИМАСАМЪ, АРХІЄПИСКОПАМЪ, ЕПИСКОПАМЪ И ПРОЧИМЪ ОРДИНАРІЯМЪ МѢСЦЬ ЩО МАЮТЬ МИРЪ И ЗВЯЗЪ ЗЪ АПОСТОЛЬСКИМЪ ПРЕСТОЛОМЪ.

Папа Пій Х.

ВСЕЧЕСТНІ БРАТЯ!

ПОЗДОРОВЛЕНЄ ВАМЪ И АПОСТОЛЬСКЕ БЛАГОСЛОВЕНЄ.

Въ надзвычайно прикрôмъ и тяжкôмъ часѣ, вынесло Нашу ничтожнôсть незглубиме Боже намѣренє до веденя всього стада Христового. Бо ворогъ вже довго обходивъ само стадо и засѣдавъ ся зъ найпôдступнѣйшою хитростію такъ, що теперъ здає ся вже цѣлковито сповненымъ се, що предсказувавъ апостолъ настоятелямъ Церкви Ефезійскои: „Азъ бо вѣмъ сіє ꙗкѡ по ѿшествіи моємъ внидꙋтъ волцы тꙗжцы

in vos, non parcentes gregi[1]. — Cuius quidem religiosae rei inclinationis, quicumque adhuc divinae gloriae studio feruntur, causas rationesque inquirunt: quas dum alii alias afferunt, diversas, pro sua quisque sententia, ad Dei regnum in hisce terris tutandum restituendumque sequuntur vias. Nobis, Venerabiles Fratres, quamvis cetera non respuamus, iis maxime assentiendum videtur, quorum iudicio et praesens animorum remissio ac veluti imbecillitas, quaeque inde gravissima oriuntur mala, ex divinarum ignoratione rerum praecipue sunt repetenda. Congruit id plane cum eo, quod Deus ipse per Oseam prophetam dixit: *...Et non est scientia Dei in terra. Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis, qui habitat in ea*[2]).

Et re quidem vera, aetate hac nostra esse quamplurimos in christiano populo, qui in summa ignoratione eorum versentur, quae ad salutem aeternam nosse oportet, communes, eaeque proh dolor! non iniustae, sunt querimoniae. — Quum vero christianum dicimus populum, non plebem tantum aut sequioris coetus homines significamus, qui saepenumero aliquam ignorantiae excusationem ex eo admittunt, quod immitium dominorum imperio cum pareant, vix sibi suisque temporibus servire queunt: sed illos etiam et maxime, qui etsi ingenio cultuque non carent, profana quidem eruditione affatim pollent, ad religionem tamen quod attinet, teme-

[1]) Act. xx. 29.
[2]) Os. iv, 1 ss.

вх васх, не щадѧщіи стада"[1]) — Длятого всѣ тоти̂, що лишень дбають за славу Божу, шукають за причинами упадку религiйного; но по̂дчась коли одни̂ наводять таки̂, то други̂ наводять инши̂ причины, и кождый иде по̂сля свого понятя иншою дорогою, до забезпеченя царства Божого на то̂й земли̂. Намъ здає ся однакъ Всечестни̂ Братя, що зъ тыми належить найбо̂льше годити ся, по̂сля гадки котрыхъ теперѣшне лѣнивство и неначе безсильно̂сть духа а зъ во̂дси и найбо̂льши̂ лиха по̂встають особливо зъ невѣжества божихъ рѣчей. Годить ся се цѣлкомъ зъ тымъ, що Богъ самъ сказавъ черезъ пророка Осію: „**Занѐ нѣст истинны, ни милости ни вѣдѣнія Бжїѧ на земли: Клѧтва, и лжа, и оубійство, и татьба, и любодѣѧніе разлїѧсѧ по земли, и кро́вх сх кровми мѣшаютх. Сегѡ ради восплачетсѧ землѧ, и оумалитсѧ со всѣми вселившимисѧ на ней**" [2]).

И справдѣ, въ сѣмъ нашо̂мъ вѣцѣ суть загальни̂, и на жаль справедливи нарѣканя, що есть дуже богато помежи народомъ христіяньскимъ такихъ, котри̂ зо̂стають въ найбо̂льшо̂мъ невѣжествѣ тыхъ рѣчей, котри̂ потрѣбно знати для вѣчного спасеня. Коли однакъ говоримо о народѣ христіяньско̂мъ не означаємъ тымъ именемъ лишь простый наро̂дъ, або служачихъ, котрыхъ дуже часто певне невѣжество оправдане хотяй-бы вже зъ того взгляду, що понеже мусить повинувати ся приказамъ своихъ пано̂въ, ледва чи стане имъ часу послужити собѣ: але такожъ и тыхъ розумѣємо и то найбо̂льше, котри̂ хотяй мають и талантъ и образоване, а навѣть въ свѣтскихъ

[1]) Дѣяніє XX 29.
[2]) Ос. IV 1. сс.

re omnino atque imprudenter vivunt. Difficile dictu est quam crassis hi saepe tenebris obvolvantur; quodque magis dolendum est, in iis tranquille iacent! De summo rerum omnium auctore ac moderatore Deo, de christianae fidei sapientia nulla fere ipsis cogitatio. Hinc vero nec de Verbi Dei incarnatione, nec de perfecta ab ipso humani generis restauratione quidquam norunt; nihil de Gratia, quae potissimum est adiumentum ad aeternorum adeptionem, nihil de Sacrificio augusto aut de Sacramentis, quibus gratiam ipsam assequimur ac retinemus. Peccato autem quid nequitiae insit quid turpitudinis nullo pacto aestimatur; unde nec eius vitandi nec deponendi sollicitudo ulla: sicque ad supremum usque diem venitur, ut sacerdos, ne spes absit salutis, extrema agentium animam momenta, quae fovendae maxime caritati in Deum impendi oporteret, edocendo summatim religionem tribuat: si tamen, quod fere usuvenit, usque adeo, culpabili ignorantia moriens non laboret ut et sacerdotis operam supervacaneam arbitretur et, minime placato Deo, tremendum aeternitatis viam securo animo ingrediendam putet. Unde merito scripsit Benedictus XIV decessor Noster: *Illud affirmamus, magnam eorum partem, qui aeternis suppliciis damnantur, eam calamitatem perpetuo subire ob ignorantiam mysteriorum fidei, quae scire et credere necessario debent, ut inter electos cooptentur*[1]).

[1]) Insit. xxvi, 18.

наукахъ дуже вôдзначають ся, однакъ въ тѣмъ що вôдносить ся до религіи, жіють цѣлкомъ безрозсудно и глупо. Тяжко и сказати, якъ грубыми они часто окруженŷ темрявами; но надъ чимъ больше належить болѣти, жіють въ нихъ свокôйно! О найвысшôмъ творцю и управителю всѣхъ рѣчей, о мудрости христіяньскои вѣры майже ничого не думають. А потôмъ анѣ ничого не знають о воплощеню Сына Божого, анъ о цѣлковитôмъ вôдновленю нерезъ Него рода людского, ничого о Благодати, котра єсть найбôльшимъ средствомъ до осягненя вѣчного спасеня; ничого о высокôй Тайнѣ безкровнои жертвы, або о св. Тайнахъ, черезъ котрŷ осягаємо ласку Божу и задержуємо. А кôлько єсть злобы въ грѣсѣ, скôлько гидкости не оцѣнює ся цѣлкомъ; зъ вôдси не ма нѣякого стараня, щобы єго або позбути ся цѣлкомъ або уникати: и такъ приходять ажь до послѣднои хвилѣ житя такъ, що священникъ, щобы не стратити надѣи на спасене, замѣсть зужити послѣднŷ хвилѣ житя, щобы звернути душу и выплекати въ нѣй якъ найбôльшу любовъ до Бога, мусить учити бодай загально религіи; но часомъ, и то вôйшло вже майже въ звычай, умираючій терпить на невѣжество въ такôмъ степени и то зъ власнои вины, що уважає и трудъ священника злишнымъ и думає, що може безпечно вступити на страшну дорогу вѣчности не поєднавши ся цѣлкомъ зъ Богомъ. Зъ вôдси то и справедливо писавъ Венедиктъ XIV. Нашь попередникъ: Рѣшую твердимо се що велика часть тыхъ, що зôстали осудженŷ на вѣчнŷ муки, терпять безперивно сю недолю задля невѣжества тайнъ вѣры, котрŷ повиннŷ конечно

Haec quum ita sint, Venerabiles Fratres, quid quaeso mirabimur, si tanta sit modo inque dies augescat, non inter barbaras inquimus nationes, sed in ipsis gentibus quae christiano nomine feruntur, corruptela morum et consuetudinum depravatio? Paulus quidem apostolus ad Ephesios scribens haec edicebat: *Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos; aut turpitudo, aut stultiloquium*[1]. At vero sanctimoniae huic ac pudori cupiditatum moderatori divinarum rerum sapientiae fundamentum posuit: *Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes.. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei*[2].

Et plane id merito. Voluntas namque hominis inditum ab ipso auctore Deo honesti rectique amorem, quo in bonum non adumbratum sed sincerum veluti rapiebatur, vix retinet adhuc. Corruptela primaevae labis depravata, ac Dei factoris sui quasi oblita, eo affectum omnem convertit ut diligat vanitatem et quaerat mendacium. Erranti igitur pravisque obcaecatae cupiditatibus, voluntati duce opus est qui monstret viam, ut male desertas repetat iustitiae semitas. Dux autem, non aliunde quaesitus, sed a natura comparatus, mens ipsa est: quae si germana careat luce, divinarum nempe rerum notitia, illud habebitur, quod coecus coeco ducatum praestabit et ambo in fo-

[1]) Ephes. V, 3 s.
[2]) Ephes. V, 15 ss.

и знати и вѣрити, щобы зôстали принятыми помежи выбраныхъ[1]).

Єсли рѣчь такъ ся мае, Всечестнї Братя, то прошу якъ можемо ся дивувати, що есть не лишь так велике зôпсуте обычаѣвъ и звычаѣвъ, але и зъ дня на день збôльшае ся и то не кажу вже помежи народами, що носять на собѣ имя христіянъ? Св. Апостолъ Павло пишучи до Ефезинцѣвъ, сказавъ: Блꙋдъ же и всѧка нечистота и лихоимство ниже да именꙋетсѧ въ васъ, ѧкоже подобаетъ ст҃ымъ. И скверносло́віе, и бꙋесло́віе[2]) И положивъ сей управитель рѣчей Божихъ пôдвалину мудрости и святости и встыдъ задля пристрастей въ словахъ: Блюди́те ꙋбо, ка́кѡ ôпа́сно хо́дите, не ѧкоже не мꙋдри, но ѧкоже премꙋдри.... Сегѡ ради не бывайте несмысленни, но разꙋмѣвайте, что́ есть волѧ Бж҃іѧ[3])

И цѣлкомъ справедливо. Бо воля чоловѣка хотяй-бы чесного и праведного, ледва еще задержуе дану собѣ любовъ вôдъ самого творця Бога, черезъ котру стремѣвъ до добра не уроеного але правдивого. Зôпсована зôпсутемъ первородного грѣха, и забувши непаче на свого Сотворителя, звернула все своє бажане щобы полюбити суету и шукати ложи. Для блудячои отже и заслѣпленои злыми пристрастями волѣ треба провôдника, котрый-бы показавъ дорогу, щобы вступила назадъ на стежку справедливости, котру злобно покинула. Провôдникомъ-же, котрого не треба десь тамъ далеко шукати, бо вôнъ есть даный зъ природы, есть самъ розумъ; не если ему бракуе

[1]) Instit. XXVI, 18.
[2]) Ефез. V. 3 с.
[3]) Ефез. V. 15 сс.

veam cadent. Sanctus rex David, quum Deum de veritatis lumine laudaret, quod menti hominum indidisset: *Signatum est*, aiebat, *super nos lumen vultus tui, Domine*[1]). Quid porro ex hac largitione luminis sequatur addidit, inquiens: *Dedisti laetitiam in corde meo;* laetitiam videlicet, qua dilatatum cor nostrum, viam mandatorum divinorum currat.

Quod revera ita esse facile consideranti patet. Deum namque eiusque infinitas quas perfectiones nominamus, longe exploratius, quam naturae vires scrutentur, christiana nobis sapientia manifestat. Quid porro? Iubet haec simul summum ipsum Deum officio *fidei* nos revereri, quae mentis est; *spei* quae voluntatis; *caritatis* quae cordis: sicque totum hominem supremo illi Auctori ac Moderatori mancipat. Similiter una est Iesu Christi doctrina, quae germanam praestabilemque hominis aperit dignitatem, quippe qui sit filius Patris caelestis qui in caelis est, ad imaginem eius factus cumque eo aeternum beateque victurus. At vero ex hac ipsa dignitate eiusdemque notitia infert Christus debere homines se amare invicem ut fratres, vitam heic degere, ut lucis filios decet, *non in commessationibus, et ebrietatibus; non in cubilibus, et impudicitiis; non in contentione, et aemulatione*[2])! iubet pariter omnem sollicitudinem nostram proiicere in Deum, quoniam ipsi cura est de nobis; iubet tribuere egenis, be-

[1]) Ps. iv, 7.
[2]) Rom. xiii, 13.

правдивого свѣтла, а именно знаня рѣчей Божихъ, то стане ся зъ нимъ се що зъ слѣпцемъ, що веде другого слѣпця, бо оба впадуть въ яму. Святый Царъ Давидъ, коли славивъ Бога за свѣтло правды, котре давъ умови людскому, сказавъ: **Знаменасѧ на насъ свѣт лица твоегѡ Гдн**[1]) А що дальше зъ того удѣленя свѣтла слѣдуе, додае кажучи **Далъ еси веселіе въ срцѣ моемъ**. Очевидно веселôсть, котрою наповнене наше серце иде по дорозѣ Божихъ приказôвъ.

Що оно есть такъ справдѣ се легко стае ся яснымъ тому, що надъ тымъ добре застановляе ся. Бо Бога и Его нескôнченӣ совершеньства представляе намъ наука христіяньска о много точнѣйше нѣжбысьмо се могли выслѣдити самыми природными силами. Щожь дальше? Она каже намъ рôвночасно почитати найвысшого Бога зъ обовязку вѣры, що належить до ума — надѣяти ся на Бога, що належить до волѣ; любити Бога що належить до серця; и такъ дае на службу Сотворителеви и Управителеви, цѣлого чоловѣка. Рôвножь одна тôлько наука Христова показуе въ правдивôмъ свѣтлѣ вознесене достоиньство чоловѣка, а именно, що вôнъ есть сыномъ Отца небесного, котрый есть на небѣ и що вôнъ есть сотвореный на Его подобіе и що зъ Нимъ буде жити вѣчно и щасливо. Однако-жь зъ вѣдомости о тôй Его гôдности заключае Христосъ, що люде повиннӣ ся взаимно любити якъ братя, провадити тутки житє якъ пристало на сынôвъ свѣтла **не козлогласованіи и піѧнствы, не любодѣѧніи и студодѣѧніи, не рвѣніемъ и завистію**;[2]) рôвножь

[1]) Псал. IV, 7.
[2]) Рмл. XIII. 13.

nefacere iis qui nos oderunt, aeternas animi utilitates fluxis huius temporis bonis anteponere. Ne autem omnia singulatim attingamus, nonne ex Christi institutione homini superbius audenti demissio animi quae verae gloriae origo est, suadetur ac praecipitur? *Quicumque..., humiliaverit se..., hic est maior in regno caelorum*[1]). Ex ea prudentiam spiritus docemur, qua prudentiam carnis caveamus; iustitiam, qua ius tribuamus cuique suum; fortitudinem, qua parcti simus omnia perpeti, erectoque animo pro Deo sempiternaque beatitate patiamur; temperantiam denique, qua vel pauperiem pro regno Dei adamemus, quin et in ipsa cruce gloriemur, confusione contempta. Stat igitur, ab christiana sapientia, non modo intellectum nostrum mutuari lumen, quo veritatem assequatur, sed voluntatem etiam ardorem concipere, quo evehamur in Deum cumque Eo virtutis exercitatione iungamur.

Longe equidem absumus ut ex his asseramus, pravitatem animi corruptionemque morum non posse cum religionis scientiae coniungi. Utinam non id plus nimio probarent facta! Contendimus tamen, ubi crassae ignorantiae tenebris sit mens circumfusa, nullatenus posse aut rectam voluntatem esse aut mores bonos. Apertis

1) Matth. XVIII, 4.

пригадує, щобы всяке стараня о насъ передати Богу, бо вôнъ самъ дбає за насъ; приказує давати милостиню убогимъ, добре дѣлати тымъ, що насъ ненавидять, высше ставити вѣчнѝ користи души чимъ змѣннѝ добра сего вѣка Щобы однакъ не дотыкати кождои рѣчи зъ особна, чи-жь то не наука Христова радить а навѣть приказує гордому чоловѣкови покору, котра єсть жереломъ правдивои славы? **Иже оубо смирится, той есть болій во царствіи небеснѣмъ**[1].) Зъ ней то учимо ся духовои мудрости, черезъ що стережемо ся передъ мудрованємъ тѣлеснымъ; зъ ней учимо ся справедливости, черезъ котру даємо кождому се, що єму правно належить ся; мужества, задля котрого готовисьмо всьо перетерпѣти и зъ пôднесенымъ духомъ терпѣти за Бога и за вѣчну щасливôсть; а въ кôнци поздержности, задля котрои любимо навѣть нужду задля царства Божого, ба навѣть величаємо ся на самôмъ крестѣ, вôдкидаючи смутокъ. Певнымъ отже єсть, що нашъ розумъ пожичає вôдъ науки христіяньскои не лише свѣтло, черезъ котре доходить до правды, але такожь воля набирає тепла, черезъ котре пôдносимо си до Бога, и зъ Котрымъ лучимо ся черезъ выконуванє чеснотъ.

Єсьмо вправдѣ далекѝ вôдъ того, щобы зъ повысшого заключати, що злосливôсть духа и зôпсуте обычаѣвъ не може бути рôвночасно при знаню религіи. Кобы того не доказували по ступки больше чимъ треба! Однакъ твердимо, що де умъ єсть окруженый темрявою невѣжества тамъ не може бути анѣ добрыи волѣ анѣ добрыхъ обычаѣвъ. Бо коли навѣть той, що

1) Мат. XVIII, 4.

namque oculis si quis incedat, poterit ille sane de recto tutoque itinere declinare: qui tamen caecitate laborat, huic periculum certe quidem imminet. — Adde porro: corruptionem morum, si fidei lumen penitus non sit extinctum, spem facere emendationis; quod si utrumque iungitur et morum pravitas et fidei ob ignorationem defectio, vix erit medicinae locus, patetque ad ruinam via.

Quum igitur ex ignorantia religionis tam multa tamque gravia deriventur damna: alia vero ex parte, quum tanta sit religiosae institutionis necessitas atque utilitas, frustra enim christiani hominis officia impleturus speratur qui illa ignoret: iam ulterius inquirendum venit, cuius demum sit perniciosissimam hanc ignorantiam cavere mentibus, adeoque necessaria scientia animos imbuere. Quae res, Venerabiles Fratres, nullam habet dubitationem: gravissimum namque id munus ad omnes pertinet, quotquot sunt animarum pastores. Hi sane, ex Christi praecepto, creditas sibi oves agnoscere tenentur ac pascere; pascere autem hoc primum est, docere; *Dabo vobis*, sic nempe Deus per Ieremiam promittebat, *pastores iuxta cor meum, et pascent vos scientia et doctrina*[1]). Unde et Apostolus Paulus aiebat: *Non... misit me Christus baptizare, sed evangelizare*[2]), indicans videlicet primas eorum partes, qui regendae aliquo modo Ecclesiae

[1]) Ier. III, 15.
[2]) I, Cor. I, 17.

иде зъ отворсными очами, може еще зôйти зъ доброи и певной дороги: то о скôлько-жь бôльше той, що есть темный; сему вже зовсѣмъ певно грозить небезпеченьство.— Додай до того дальше: якъ то тяжко мати надѣю на поправу зôпсованыхъ обычаѣвъ у тыхъ, у котрыхъ свѣтло вѣры зовсѣмъ еще не выгасло; тожь если зôйдуть ся разомъ обое и зôпсуте обычаѣвъ и вôдпадене вôдъ вѣры задля невѣжества, то не ма мѣсця для (лѣку) поправы, и дорога до загибели стоитъ отворомъ.

Коли отже зъ незнаня религіи походятъ такъ численнî и такъ великî шкоды: зъ другои-жь стороны коли наука религіи есть такъ конечна и приносить такъ велику користь, бо даремна була-бы надѣя, щобы христіянинъ выповнивъ тî обовязки, котрыхъ не знае; тожь приходить ся теперъ еще дальше спытати, до кого належить стеречи умы передъ тымъ невѣжествомъ, а тымъ самымъ и учити людей потрѣбного знаня. — Що до тои рѣчи, то не ма жадного сумнѣву, Всечестнî Братя, що сей найважнѣйшій обовязокъ належить до всѣхъ, що лише суть душпастырями.. Они то по приказу Христа обовязанî суть повѣренî собѣ вôвцѣ пôзнавати и пасти; пасти-же се перше есть, учити; такъ именно Богъ обѣцювавъ черезъ Мессію: **И дамъ вамъ пастыри по сердцу моему, и упасутъ васъ разумомъ и ученіемъ.**[1]) Зводси то говоривъ Апостолъ Павло: **Не посла бо мене Христосъ крестити, но благовѣстити**[2]), вказуючи (розумѣе ся) очевидно на се, що головнымъ занятемъ тыхъ, котрî суть покликанî до управы въ я-

[1]) Єр. III, 15.
[2]) I. Кор. I, 7.

sunt positi, esse in instituendis ad sacra fidelibus.

Cuius quidem institutionis laudes persequi supervacaneum ducimus, quantique ea sit apud Deum ostendere. Certe miseratio, quam pauperibus ad levandas angustias tribuimus, magnam a Deo habet laudem. At longe maiorem quis neget habere studium et laborem, quo, non fluxas corporibus utilitates, sed aeternas animis docendo monendoque conciliamus? Nihil profecto optatius, nihil gratius queat Iesu Christo animarum servatori accidere, quide se per Isaiam professus est: *Evangelizare pauperibus misit me*[1]).

Hic tamen praestat, Venerabiles Fratres, hoc unum consectari atque urgere, nullo sacerdotem quemlibet graviori officio teneri, nullo arctiori nexu obligari. Etenim in sacerdote ad vitae sanctimoniam debere scientiam adiici, quis neget? *Labia... sacerdotis custodient scientiam*[2]). Atque illam reapse severissime Ecclesia requirit in iis qui sint sacerdotio initiandi. Quorsum id vero? Quia scilicet ab eis divinae legis notitiam christiana plebs expectat, illosque ad eam impertiendam destinat Deus: *Et legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est*[3]). Quamobrem Episcopus, in sacra initiatione, sacerdotii candidatos alloquens: *Sit*, inquit, *doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei; sint providi cooperatores ordinis nostri; ut in lege sua die ac nocte me-*

---

[1]) Luc. IV, 18.
[2]) Malach. II, 7
[3]) Ib.

коѝсь способъ церквою єсть научуванє вѣрныхъ о святыхъ рѣчахъ.

Якъ великого значеня єсть ся наука, уважаємо о тôмъ говорити за непотрѣбне и показувати яке она має значенє у Бога. Милосердіє яке оказуємо убогимъ для улекшеня ихъ нужды має велику славу у Бога. Однакъ ктожь заперечить якъ о много бôльше має значенє трудъ и старанє, коли позыскуємо непостôйнû користи для тѣла, але вѣчнû для душъ, научаючи и напоминаючи? Справдѣ ничо не може бути бôльше пожаданымъ, ничо милѣйшимъ для Іисуса Христа спасителя душъ, котрый о собѣ сказавъ черезъ Исаю: Пôславъ мене проповѣдати убогимъ **є҆гѡ́же ра́ди пома́за мѧ̀ благовѣсти́ти ни́щымъ**[1]).

Єсть рѣчею користною однакъ, Всечестнû Братя, тримати ся сего одного и на се наставати, що не ма важнѣйшого обовязку для жадного священника, котрый-бы стоявъ въ тѣснѣйшôй звязи зъ єго урядомъ. Бо ктожь заперечить, що священникъ повиненъ мати при святости житя и вѣдомости? **ᲂу҆стнѣ̀ і҆ере́ови сохраня́тъ ра́зꙋмъ.**[2]). И дѣйсно Церковъ вымагає тожь якъ найстрогше вôдъ тыхъ, що мають бути припущенû до Тайнъ священьства. И въ якôй-жежь се цѣли? Тому розумѣє ся, що народъ христіяньскій очѣкує вôдъ нихъ знаня закона Божого, а ихъ до удѣляня тогожъ призначає Богъ: **и҆ зако́на взы́щꙋтъ ѿ ᲂу҆́стъ є҆гѡ̀: ꙗ҆́кѡ а҆́гг҃елъ гдⷭ҇а вседержи́телѧ є҆́сть**[3]). Длятого Епископъ въ часѣ святого посвячуваня въ єреѣ промовляючи до кандидатôвъ священьства, говорить: Нехай буде на-

---

[1]) Лука IV, 18.
[2]) Малах. II, 7.
[3]) Там-же.

ditantes, quod legerint credant, quod crediderint doceant[1]).

Quod si nemo est sacerdos, ad quem haec non pertineant, quid porro de illis censebimus, qui, nomine ac potestate curionum aucti, animarum rectoris munere, vi dignitatis et quodam quasi pacto inito, funguntur? Hi quodammodo pastoribus et doctoribus sunt accensendi, quos dedit Christus ut fideles iam non sint parvuli fluctuantes, et circumferantur omni vento doctrinae in nequitia hominum; veritatem autem facientes in caritate, crescant in illo per omnia, qui est caput Christus[2]).

Quapropter sacrosancta Tridentina Synodus, de animarum pastoribus agens, officium eorum hoc primum et maximum esse edicit, christianam plebem docere[3]). Hinc iubet illos, dominicis saltem diebus festisque sollemnioribus, de religione ad populum dicere, sacri vero Adventus tempore et Quadragesimae quotidie, vel saltem ter in hebdomada. Neque id modo: addit namque teneri parochos, eisdem saltem dominicis festisque diebus, per se vel per alios, in fidei veritatibus erudire pueros, eosque ad obedientiam in Deum ac parentes instituere. Quum vero sacramenta fuerint administranda, praecipit, ut qui sunt suscepturi, de eorumdem vi, facili vulgarique sermone, doceantur.

[1]) Pontif. Rom.
[2]) Ephes. IV, 14, 15.
[3]) Sess. V, cap. 2 de ref.; Sess. XXII cap. 8; Sess. XXIV, cap. 4 et de ref.

ука ваша духовна лѣкарствомъ для народа Божого; нехай старають ся спôвдѣлателѣ нашого чина. щобы роздумуючи надъ закономъ собѣ повѣренымъ, вѣрили въ то, що перечитали а въ що увѣрили, се нехай научають[1])*.

Єсли не ма священника, котрого не було-бы обовязкомъ се сповняти, то що дальше належить думати о тыхъ, що надѣленѝ именемъ и властію душпастырей мають урядъ управителя душь силою гôдности и на пôдставѣ неначе певнои умовы? Тыхъ належить въ певнôй мѣрѣ зачислити до пастырей и учителѣвъ, котрыхъ давъ Христосъ, щобы вѣрнѝ вже **не бывáли ктомꙋ младéнцы, влáющеся и҆ скитáющеся всѧ́кѡмъ вѣ́тромъ ᲂу҆чéнїѧ во лжѝ человѣ́честѣй . . . . И҆стѝнствꙋюще же въ любвѝ да возрасти́мъ въ негѡ̀ всѧ́ческаѧ, и҆́же є҆́сть главà Хрⷭ҇то́съ**[2]).

Длятого святый Соборъ Тридентійскій, говорячи до ушпастыряхъ каже, що учити народъ христіяньскій есть ихъ найпершимъ и найбôльшимъ обовязкомъ[3]). Длятого приказуе, щобы они бодай въ недѣлѣ и торжественнѣйшѝ свята, говорили до народа о религіи, а въ часѣ передъ рôздвомъ Христовымъ и Чотыродесятницѣ що дня або бодай три разы въ тыждни. И не лише се: бо додає, що парохи зобовязанѝ бодай въ тыхъ самыхъ дняхъ недѣльныхъ и святочныхъ чи то особисто чи черезъ другихъ учити дѣти правдъ вѣры и учити ихъ послуху взлядомъ Бога и взглядомъ родичей. Коли-жь мае ся удѣляти св. Тайны,

[1]) Понтиф. Римскій.
*) Такъ промовляе лат. Епископъ до ординуючихъ ся.
[2]) Ефез. IV, 14, 15.
[3]) Засѣд. V. гл. 2; Зас. XXIV. гл. 8; Зас. XXIV. гл. 4. и 7 о реф.

Quas sacrosanctae Synodi praescriptiones Benedictus XIV decessor Noster, in sua Constitutione *Etsi minime*, sic brevi complexus est ac distinctius definivit: *Duo potissimum onera a Tridentina Synodo curatoribus animarum sunt imposita: alterum, ut festis diebus de rebus divinis sermones ad populum habeant; alterum, ut pueros et rudiores quosque divinae legis fideique rudimentis informent.* — Iure autem sapientissimus Pontifex duplex hoc officium distinguit, sermonis fidelicet habendi, quem vulgo Evangelii explicationem vocitant, et christianae doctrinae tradendae. Non enim fortasse desint qui, minuendi laboris cupidi, persuadeant sibi homiliam pro catechesi esse posse. Quod quam putetur perperam, consideranti patet. Qui enim sermo de sacro Evangelio habetur, ad eos instituitur, quos fidei elementis imbutos iam esse oportet. Panem diceres, qui adultis frangatur. Catechetica e contra institutio lac illud est, quod Petrus Apostolus concupisci sine dolo a fidelibus volebat, quasi a modo genitis infantibus. — Hoc scilicet catechistae munus est, veritatem aliquam tractandam suscipere vel ad fidem vel ad christianos mores pertinentem, eamque omni ex parte illustrare: quoniam vero emendatio vitae finis docendi esse debet, oportet catechistam comparationem instituere ea inter quae Deus agenda praecipit quaeque homines reapse agunt; post haec, exemplis opportune usum, quae vel e Scripturis sacris, vel ex Ecclesiastica historia, vel e sanctorum virorum vita

приказує, щобы ти̂, котри̂ ихъ мають приняти, були поучени̂ о ихъ значеню въ бесѣдѣ звычайно̂й и легко̂й.

Ти̂ то приписы св. Собора Нашь попередникъ Венедиктъ XIV. зо̂бравъ коротко въ своѣй Конституціи Etsi minime (хотяй найменше) и означивъ выразнѣйше: Найбо̂льше два обовязки вложивъ Соборъ Тридентійскій на душпастыро̂въ: оденъ щобы мали прововѣди въ дни святочни̂ до народа о рѣчахъ божихъ: другій, щобы учили по̂дставъ закона божого и вѣры дѣтей и всѣхъ невѣстъ. — И справедливо розро̂жняє сей дуже розумный Папа подво̂йный обовязокъ, а то: мати проповѣди, що называють звычайно поясньованємъ Євангелія и преподованє науки христіяньскои. Бо може не бракувало-бы такихъ, що бажаючи улекшити собѣ працю, старали-бы ся вмовити въ себе, що омилія може заступити катехизацію. Якъ блудною єсть тая гадка, ясно для того, кто поважно розважає. Бо ти̂, до котрыхъ говорить ся проповѣдь зъ св Евангелія вже мають знати початки св вѣры. Сказавъ-бысь инакше що хлѣбъ має ся ломити для дорослыхъ. Наука-жь катихитична противно єсть тымъ молокомъ, котре св. Апостолъ Петро хотѣвъ, шобы вѣрни̂ бажали щиро такъ, неначе що то̂лько народжени̂ дѣти. — Обовязкомъ катихита єсть очевидно звяти якусь правду до обговореня, котра во̂дносить ся чи то до вѣры чи то до обычаѣвъ христіяньскихъ и єи пояснити всесторонно: а понеже цѣлею науки має бути поправа житя, тожь до катихита належить робити поро̂внанє помежи тымъ що Богъ приказує дѣлати (а помежи тымъ) що люде дѣйстно роблять, опо̂сля уживши во̂дповѣдно примѣро̂въ, котри̂ розумно выбравъ чи то зъ св. Письма,

sapienter hauserit, suadere auditores eisque, intento veluti digito, commonstrare quo pacto componant mores; finem denique hortando facere, ut qui adstant horreant vitia ac declinent, virtutem sectentur.

Scimus equidem eiusmodi tradendae christianae doctrinae munus haud paucis invidiosum esse, quod minoris vulgo aestimetur nec forte ad popularem laudem captandam aptum. Nos tamen hoc esse iudicium eorum censemus, qui levitate magis quam veritate ducuntur. Oratores profecto Sacros, qui, sincero divinae gloriae studio, vel vindicandae tuendaeque fidei, vel Sanctorum laudationibus dent operam, probandos esse non recusamus. Verum illorum labor laborem alium praevium desiderat, scilicet catechistarum; qui si deest, fundamenta desunt, atque in vanum laborant qui aedificant domum. Nimium saepe orationes ornatissimae, quae confertissimae concionis plausu excipiuntur, hoc unum assequuntur ut pruriant auribus, animos nullatenus movent. E contra catechetica institutio, humilis quamvis et simplex, verbum illud est, de quo Deus ipse restatur per Isaiam: *Quomodo descendit imber, et nix de caelo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti, et panem comedenti: sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, et prosperabitur in his, ad quae misi illud*[1]). — Similiter arbitrandum putamus de sacerdotibus iis, qui, ad religionis

[2]) Is. LV, 10.-11.

чи зъ Исторіи церковнои, чи зъ житя святыхъ мужѣвъ мае радити слухачамъ и неначе показати имъ пальцемъ якъ они маютъ уложити свои обычаѣ; въ кôнци закôнчити упôмненемъ, щобы присутнî чули вôдразу до блудôвъ и ихъ уникали, а чесноту выконували.

Знаемо вправдѣ, що сей обовязокъ преподованя науки христіяньскои есть для многихъ зненавидженый, котрый то обовязокъ уважае ся звычайно за менше важный и може не вôдповѣдный до позысканя всенароднои славы. Мы же думаемо, що сей судъ есть лише тыхъ, котрî верховодять ся бôльше легкодушностію нѣжь правдою. Не перечимо, що справдѣ святî бесѣдники, котрî веденî щирою любовію божои славы, або для обороны вѣры и освободженя еи вôдъ напасти ворогôвъ, або тî, що прикладають ся до звеличаня Святыхъ, заслугують на похвалу. Однакъ ихъ праця вымагае иншои працѣ передвступной т. е. катихитôвъ; если еи не ма, то не ма основы и тому надармо трудять ся тотî, що будують дôмъ. Часто надто украшенî бесѣды, котрî слухають ся зъ уподобанемъ, якъ примѣромъ проповѣдь набита гарными выразами, осягають лишь той оденъ наслѣдокъ, що мило вражають ухо; духа цѣлкомъ не порушать. Наука катихитична противно, хотяй скромна и поединча, есть тымъ словомъ, о котрôмъ самъ Богъ свѣдчить черезъ Исаю: **Ꙗ҆́коже бо а҆́ще сни́детъ до́ждь и҆лѝ снѣ́гъ съ н҃бсѐ, и҆ не возврати́тсѧ, до́ндеже напои́тъ зе́млю, и҆ роди́тъ, и҆ прозѧбне́тъ, и҆ да́стъ сѣ́мѧ сѣ́ющемꙋ, и҆ хлѣ́бъ въ снѣ́дь; Та́кѡ бꙋ́детъ глаго́лъ мо́й, и҆́же а҆́ще и҆зы́детъ и҆зъ ѹ҆́стъ мои́хъ, не возврати́тсѧ ко мнѣ̀ тщь, до́ндеже соверши́тъ (всѧ) є҆̂лика восхотѣ́хъ**[1]). — Думаемъ, що подôбно на-

[1]) Іс. LV, 10, 11.

veritates illustrandas, libros operosos conscribunt; digni plane qui ideo commendatione multa exornentur. Quotus tamen quisque est, qui eiusmodi volumina verset, fructumque inde hauriat auctorum labori atque optatis respondentem? Traditio autem christianae doctrinae, si rite fiat, utilitatem audientibus nunquam non affert.

Etenim (quod ad inflammandum studium ministrorum Dei iterum advertisse iuverit) ingens modo eorum est numerus atque in dies augetur. qui de religione omnino ignorant, vel eam tantum de Deo christianaeque fidei notitiam habent, quae illos permittat, in media luce catholicae veritatis, idololatrarum more vivere. Quam multi eheu! sunt, non pueros dicimus, sed adulta, quin etiam devexa aetate, qui praecipua fidei mysteria nesciant prorsus; qui Christi nomine audito, respondeant: *Quis est,... ut credam in eum?* [1]). — Hinc odia in alios struere ac nutrire, pactiones conflare iniquissimas. inhonestas negotiorum procurationes gerere, aliena gravi foenore occupare, aliaque id genus flagitiosa haud sibi vitio ducunt. Hinc Christi legem ingnorantes, quae non modo turpia damnat facinora, sed vel ea cogitare scienter atque optare; etsi, forte, qualibet demum de causa, obscoenis voluptatibus fere abstinent, inquinatissimas tamen cogitationes, nulla sibi religione iniecta, suscipiunt; iniquitates super capillos capitis mul-

[1]) Ioan. IX, 36.

лежить судити о тыхъ священникахъ, котрŷ для поясненя правдъ релігійныхъ пишуть книжки вымагаючŷ великои працѣ; тіи въ повнѣ заслугують, щобы ихъ вôдзначити найлѣпшимъ порученємъ. Однакъ якъ мала часть єсть тыхъ, котрŷ-бы списанŷ черезъ нихъ томы перевертали (розбирали) и звôдси черпали овочь вôдповѣдаючій працѣ и желаню авторôвъ. А выкладъ науки христіяньскои приносить завсѣгды користь слухаючимъ, єсли тôлько въ належный способъ удѣлає ся.

Бо, (що до розпаленя ревности слугъ Божихъ добре єсть зновъ завважати), величезне єсть число тыхъ, котре зъ дня на день ся збôльшає, котрŷ о религіи цѣлкомъ не знають ничого, або знають лишь о стôлько о Бозѣ и о вѣрѣ христіяньскôй, що се имъ позваляє жити посередъ свѣтла католицкои правды на способъ идолопоклонникôвъ. О! якъ богато єсть такихъ, не кажу вже въ вѣцѣ хлопячôмъ, але дорослыхъ, ба навѣть въ старшôмъ вѣцѣ, котрŷ говорячи коротко, не знають головныхъ тайнъ вѣры; котрŷ почувши имя Христа, вôдповѣдають: **и҆ кто̀ є҆сть . . . . . да вѣ́рꙋю въ него̀?**[1]) — Длятого збуджувати ненависть противъ другихъ и єи пôдсычувати, заключати найнесправедлившŷ умовы, занимати ся нечестными занятіями, забирати чужу рѣчь посредствомъ грубои лихвы и иншŷ того рода поганŷ дѣла де уважають собѣ цѣлкомъ за грѣхъ. Не знають прото закона Христового, котрый не лишь осуджує поганŷ дѣла, але забороняє о нихъ свѣдомо думати и ихъ бажати: хотяй они може зъ якои нелудь причины въ кôн-

[1]) Іоанъ IX, 36.

tiplicantes. — Haec porro, iterasse iuvat, non in agris solum vel inter miseram plebeculam occurrunt, verum etiam ac forte frequentius inter homines amplioris ordinis, atque adeo apud illos quos inflat scientia, qui vana freti eruditione religionem ridere posse autumant et *quaecumque quidem ignorant. blasphemant.*[2]).

Iam, si frustra seges e terra speratur quae semen non exceperit, quî demum bene moratas progenies expectes, si non tempore fuerint christiana doctrina institutae? — Ex quo colligimus iure, quum fides id aetatis usque eo languerit ut in multis pene sit intermortua, sacrae catechesis tradendae officium vel negligentius persolvi, vel praetermitti omnino. Perperam enim ad habendam excusationem quis dixerit, esse fidem gratuito munere donatam nobis atque in sacro baptismate cuique inditam. Equidem utique quotquot in Christo baptizati sumus fidei habitu augemur: sed divinissimum hoc semen non *ascendit.... et facit ramos magnos*[1]) permissum sibi ac veluti virtute insita. Est et in homine, ab exortu, intelligendi vis: ea tamen materno indiget verbo. quo quasi excitata in actum, ut aiunt, exeat. Haud aliter christiano homini accidit, qui, renascens ex aqua et Spiritu Sancto, conceptam secum affert fidem; eget tamen Ecclesiae institutione. ut ea ali

[1]) Iud. 10.
[2]) Marc. IV, 32.

ци вздержують ся майже вôдъ поганыхъ похотей, однакъ вôддають ся найнечистѣйшимъ гадкамъ не звертаючи цѣлкомъ уваги на религiю, помножуючи тымъ способомъ грѣхи надъ волосе головы. Выпадае дальше еще се повторити, що се лучае ся не лишь на селѣ або помежи бѣднымъ народомъ, але навѣть, и то може еще частѣйше, помежи людьми высшого соловiя а знане свѣцке вправляе ихъ въ гордôсть до тои степени, що уповаючи на марну свѣтову науку, думають, що можуть высмѣвати религiю и **Сїи же, єлика ѹ҆бѡ не вѣдѧтъ, хꙋлѧтъ**[1]).

А вжежь, если надармо надѣемо ся жнива вôдъ землѣ, если въ ню зерна не вкинемо, то якжежь можемъ ожидати добрыхъ обычаѣвъ поколѣня, если въ своимъ часѣ не было поучене въ христiяньскôй наукѣ? Зъ того вносимо справедливо, що коли вѣра въ тыхъ часахъ ослабла ажь до тои степени, що у многихъ есть майже на пôвъ мертва, то обовязокъ подаваня святои катихитичнои науки, або недбало сповняе ся або залишае цѣлковито. Бо зле говоривъ-бы той, хто для извиненя себе сказавъ-бы, що вѣра дана намъ даромъ и кождому вляна въ святôмъ крещенiю. Вправдѣ оно такъ есть, що кôлько лишь зъ насъ зôстало окрещеныхъ въ Христѣ, сталисьмо ся заосмотренѝ въ (станъ) чесноту вѣры; однакожь се боже зерно **не возрастáетъ .... и҆ твори́тъ вѣтви ве́лїѧ**[2]) лише не собѣ и неначе силою собѣ вродженою. Єсть вправдѣ въ чоловѣцѣ вôдъ его народженя сила пôзнаваня, однакожь та сила потребуе материньского слова, щобы нимъ неначе порушена, могла, якъ то кажуть, перейти

[1]) Юд. 10.
[2]) Марк. IV, 32.

augerique possit fructumque ferre. Idcirco Apostolus scribebat: *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*[1]; institutionis autem necessitudinem ut ostenderet, addit: *Quomodo... audient sine praedicante?*[2]).

Quod si, ex huc usque explicatis, religiosa populi eruditio quanti momenti sit ostenditur, curae Nobis quam quod maxime esse oportet, ut Doctrinae sacrae praeceptio, qua, ut Benedicti XIV decessoris Nostri verbis utamur, ad Dei gloriam et ad animarum salutem nihil utilius est institutum[4]) vigeat semper aut, sicubi negligitur, restituatur. — Volentes igitur, Venerabiles Fratres, huic gravissimo supremi apostolatus officio satisfacere, atque unum paremque morem in re tanta ubique esse; suprema Nostra auctoritate, quae sequuntur, in dioecesibus universis, observanda et exequenda constituimus districteque mandamus.

I. Parochi universi, ac generatim quotquot animarum curam gerunt, diebus dominicis ac festis per annum, nullo excepto, per integrum horae spatium, pueros et puellas de iis, quae quisque credere agereque debeant ad salutem adipiscendam, ex catechismi libello erudiant.

---

[1]) Rom. X, 17.
[2]) Ib. 14.

въ дѣяльность. Не инакше дѣе ся зъ христіяниномъ, котрый вôдроджуючись вôдъ воды и Духа Святого, приносить зъ собою отриману вѣру; однакъ потребує науки зô стороны Церкви, щобы тая-жь могла отримати вôдъ неи поживу и взрôстъ и приносити овочи. Длятого Апостолъ писавъ: **вѣра ѿ слꙋха, слꙋхъ же глаго́ломъ Бж҃іимъ**[1])., а щобы доказати конечнôсть науки, додає: **Ка́кѡ же ᲂу҆слы́шатъ безъ проповѣдающагѡ?**[2])

Єсли зъ дотыхчасового выясненя показує ся, якъ велике значенє має религійне выхованє народа, то-жь найбôльшимъ Нашимъ старанємъ мусить бути, щобы поучанє св. Науки, вôдъ котрои, щобы ужити слôвъ нашого попередника Венедикта XIV, не ма ничого установленого пожиточнѣйшого для спасенія душь, процвитало завсѣгды, а де зôстало занедбанє, щобы зôстало впроваджене на ново. — Хотячи отже, Всечестнѣ Братя, задосить учинити сему найтяжшому обовязкови найвысшого посланництва, и щобы однаковый и згôдный способъ бувъ всюды въ рѣчи такъ великои ваги; длятого постановляємо и твердо припоручаємо силою найвысшои Нашои власти, щобы у всѣхъ Епархіяхъ перестерѣгалось и виконувалось се, що слѣдує.

I. Всѣ парохи и въ загалѣ тѣ, що суть душпастырями маютъ учити зъ катехизму въ недѣлѣ и свята черезъ цѣлый рôкъ, безъ вынятку черезъ протягъ цѣлои годины хлопцѣвъ и дѣвчатъ, о тôмъ що кождый чоловѣкъ має вѣрити и дѣлати, щобы доступити спасенія.

---

[1]) Римл. X, 17.
[2]) Тамже 14,

II. Iidem, statis anni temporibus, pueros ac puellas ad Sacramenta Poenitentiae et Confirmationis rite suscipienda praeparent, continenti per dies plures institutione

III. Item, ac peculiari omnino studio, feriis omnibus Quadragesimae atque aliis, si opus erit, diebus post festa Paschalia aptis praeceptionibus et hortationibus adolescentulos et adolescentulas sic instruant, ut sancte sancta primum de altari libent.

IV. In omnibus et singulis paroeciis consociatio canonice instituatur, cui vulgo nomen Congregatio Doctrinae christianae. Eâ parochi, praesertim ubi sacerdotum numerus sit exiguus, adiutores in catechesi tradenda laicos habebunt, qui se huic dedent magisterio tum studio gloriae Dei, tum ad sacras lucrandas indulgentias, quas Romani Pontifices largissime tribuerunt.

V. Maioribus in urbibus, inque iis praecipue ubi universitates studiorum, lycea, gymnasia patent, scholae religionis fundentur ad erudiendam fidei veritatibus vitaeque christianae institutis iuventam, quae publicas scholas celebrat, ubi religiosae rei mentio nulla iniicitur.

VI. Quoniam vero, hac praesertim tempestate, grandior aetas non secus ac puerilis religiosa eget institutione; parochi universi ceterique animarum curam gerentes, praeter consuetam homiliam de Evangelio, quae festis diebus omnibus in parochiali Sacro est habenda, eâ horâ quam opportuniorem duxerint ad populi frequentiam, illâ tantum exceptâ qua pueri erundiuntur, catechesim

II. Тйжъ самй мають въ сталыхъ порахъ року приготовити належито хлопцѣвъ и дѣвчата до принятія Тайнъ Покаянія и Миропомазаня*) въ безпреривнôй кôлькодневнôй науцѣ.

III. Рôвножъ належить зъ особлившимъ старанємъ у всѣ дни Чотыредесятницѣ и въ иншй дни, если-бы того заходила потреба, по празнику Пасхи учити молодцѣвъ и дѣвчата въ вôдповѣдныхъ наукахъ и екзортахъ такъ, щобы що найголовнѣйше принимали св. причастіє яко рѣчь святу.

IV. Нехай заложать у всѣхъ и поодинокихъ парохіяхъ канонні братства, котрй загально носять назву Брацтво христіяньскои Науки. Тамъ особливо, де єсть мале число священникôвъ, можуть парохи собѣ взяти до помочи въ преподаваню катихизму людей свѣцкихъ, котрй вôддадуть ся сему паучуваню чи то зъ ревности для славы Божои, чи то задля позисканя святыхъ вôдпустôвъ, котрй щедро удѣлили Папы Римскй.

V. По бôльшихъ мѣстахъ, а особливо тамъ де находять ся университеты, лѣцеѣ, гимназіи, нехай закладають школы религійнй для выхованя молодежи въ правдахъ вѣры и въ звычаяхъ христіяньского житя, котра ходить до шкôлъ публичныхъ, де о религіи не ма ніякои згадки*).

VI. Понеже однакъ въ тыхъ особливо бурливыхъ часахъ старшй вѣкомъ, потребуть не менше науки религіи чимъ дѣти, тожъ нехай всѣ парохи и прочй душпастырѣ учать катихизаціи вѣрныхъ въ бесѣдѣ легкôй и приноро-

*) Миропомазанє тôлько въ обр. лат.

*) Се розуміє ся лишь въ тыхъ краяхъ въ котрыхъ суть безконфесійнй школы.

ad fideles instituant, facili quidem sermone et ad captum accommodato. Qua in re Catechismo Tridentino utentur, eo utique ordine ut quadriennii vel quinquennii spatio totam materiam pertractent quae de Symbolo est, de Sacramentis, de Decalogo, de Oratione et de praeceptis Ecclesiae.

Haec Nos quidem, Venerabiles Fratres, auctoritate apostolica constituimus et iubemus. Vestrum modo erit efficere ut, in vestra cuiusque dioecesi, nullâ mora atque integre executioni mandentur; vigilare porro et pro auctoritate vestra cavere, ne quae praecipimus oblivioni dentur, vel, quod idem est, remisse oscitanterque impleantur. Quod ut reapse vitetur, illud assidue commendetis et urgeatis oportet, ut parochi ne imparati catechesis praeceptiones habeant, sed diligenti prius adhibita praeparatione; ut ne loquantur humanae sapientiae verba, sed, *in simplicitate cordis et sinceritate Dei*[1]), Christi exemplum sectentur, qui quamvis *abscondita* eructaret *a constitutione mundi*[2]), loquebatur tamen omnia *in parabolis ad turbas et sine parabolis non loquebatur eis*[3]). Id ipsum et Apostolos, a Domino institutos, praestitisse novimus; de quibus Gregorius Magnus aiebat: *Curaverunt summopere rudibus populis plana, et capabilia non summa*

[1]) II, Cor. I, 12.
[2]) Matth. XIII, 35.
[3]) Ib. 34.

вленôй до понятя крôмъ звычайнои омиліи зъ Евангелія, котра голосить ся у всѣ дни святочнй въ Церквѣ парохіяльнôй въ тôй годинѣ, котру уважають яко вôдповѣднѣйшу для численнѣйшои участи народа. Въ тôй цѣли нехай уживають Катехизму Тридентійского и то въ такôмъ порядку, щобы въ протягу чотырохъ або пятьохъ лѣтъ перейшли цѣлу матерію о Симболѣ вѣры, о Тайнахъ, десять заповѣдяхъ Божихъ, о Молитвѣ Господнôй (Отче нашъ) и о заповѣдяхъ церковныхъ.

Се мы, Всечестнй Братя, властію апостольскою постановляемо и приказуемо. Вашимъ-же обовязкомъ буде лишь постарати ся, щобы въ епархіи кождого зъ васъ было се выконане безъ жадноп проволоки и въ цѣлости, дальшимъ Вашимъ обовязкомъ буде чувати и перестерѣгати, о скôлько се лежить въ Вашой можности, щобы то що приказуемо не пôйшло въ забуте, або що на одно выходить, не было выконане недбало и оспало. Щобы сего уникнути дѣйсно, належить тое постоянно припоручати и на се наставати, щобы парохи не говорили наукъ катехитичныхъ не приготованй, але щобы передъ тымъ належито приготовили ся, щобы говорили **не въ мѹдрости плоти**[1]), але въ простотѣ серця и въ любови въ Богу наслѣдували примѣръ Христа, котрый хотяй **ѿрыгнѹ сокровєнная ѿ сложєнїя міра.... глагола въ притчахъ народѡмъ, и безъ притчи ничесоже глаше къ нимъ**[2]). Знаемо, що Апостолы наученй вôдъ Господа, робили такъ само; о нихъ то говоривъ Григорій Великій: Старали ся дуже усильно проповѣдати необразованымъ людямъ рѣчи яснй

[1]) II. Кор. I, 12.
[2]) Мат. XIII, 35.

atque ardua, praedicare[1]). Ad religionem autem quod attinet, homines magnam partem rudibus, hac tempestate nostra, sunt accensendi.

Nolimus porro, ne ex eiusmodi simplicitatis studio persuadeat quis sibi, in hoc genere tractando, nullo labore nullaque meditatione opus esse: quin immo maiorem plane, quam quodvis genus aliud, requirit. Facilius longe est reperire oratorem, qui copiose dicat ac splendide. quam catechistam qui praeceptionem habeat omni ex parte laudabilem. Quamcumque igitur facilitatem cogitandi et eloquendi quis a natura sit nactus, hoc probe teneat, nunquam se de christiana doctrina ad pueros vel ad populum cum animi fructu esse dicturum, nisi multa commentatione paratum atque expeditum. Falluntur sane qui plebis imperitia ac tarditate fisi, hac in re negligentius agere se posse autumant. E contrario, quo quis rudiores nactus sit auditores, eo maiore studio ac diligentia utatur oportet, ut sublimissimas veritates, adeo a vulgari intelligentia remotas, ad obtusiorem imperitorum aciem accommodent, quibus aeque ac sapientibus, ad aeternam beatitatem adipiscendam sunt necessariae.

Iam igitur, Venerabiles Fratres, Mosis verbis, in hac postrema litterarum Nostrarum parte, liceat vos alloqui: *Si quis est Domini, iungatur mihi*[2]). Advertite, rogamus quaesu-

[1]) Moral. I. XVII, cap. 26.
[2]) Exod. XXXII, 26.

и зрозумѣлй а не высокй и тяжкй. Що-же вôдносить ся до религіи, то велику часть людей належить причислити въ тыхъ нашихъ небезпечныхъ часахъ до людей невъжихъ.

Не хочемо дальше, щобы хтось вмавлявъ въ себе задля сеи любови до простоты, що до сего рода дѣла не потреба нiякои працѣ, нiякого розважаня: противно сей рôдъ вымагає майже бôльше труду и розмышленя чимъ котрый иншiй. Бо о много єсть лекше знайти бесѣдника, що буде говорити и обширно и знаменито, чимъ катихиту, котрый-бы мавъ науку заслугуючу всесторонно на похвалу. Яку небудь отже легкôсть набувъ хто вôдъ природы въ мысленю и въ вымовѣ, той нехай добре о тôмъ памятає, що не буде зъ хôсномъ для души говорити чи то до народа, чи то до дѣтей о христiяньскôй наущѣ, єсли не набуде вправы и легкости до того черезъ часте розважанє. Ошибають ся дѣйсно тотй, що уповаючи на недосвѣдченє и на отяжѣлôсть простого народа, думають, що можуть въ тôй справѣ дѣлати бôльше недбало. Противно, чимъ хто має бôльше необразованыхъ слушателѣвъ, тымъ бôльше повиненъ доложити стараня и працѣ, щобы найвзнеслѣйшй правды, такъ далекй вôдъ звычайного пониманя приноворити до тупого уха неученыхъ, котрымъ суть до знаня потрѣбнй зарôвно якъ и мудрымъ до осягненя вѣчнои щасливости.

Нехай буде менѣ вôльно єще Всечестнй Братя, промовити до Васъ въ тôй послѣднôй части нашого письма словамя Мойсея: **Аще кто єсть Гдень, д йдетъ къ мнѣ**[1]). Звернѣтъ увагу на се,

[1]) Исход. XXXII, 26.

musque, quanta animarum clades ex una divinarum rerum ignoratione veniat. Multa forte utilia planeque laudatione digna, in vestra cuiusque dioecesi, sunt a vobis instituta in commissi gregis commodum: velitis tamen, prae omnibus, quanta potestis contentione, quanto studio, quanta assiduitate hoc curare atque urgere, ut doctrinae christianae notitia cunctorum pervadat animos penitusque imbuat. *Unusquisque*, Petri Apostoli utimur verbis, *sicut accepit gratiam, in alterutrum illam admiristrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei*[1]).

Diligentiam industriasque vestras, beatissima Virgine immaculata intercedente, fortunet vobis Apostolica benedictio, quam, testem caritatis Nostrae ac caelestium gratiarum auspicem, vobis et clero ac populo cuique credito amantissime impertimus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum die XV. Aprilis MDCCCV, Pontificatus Nostri anno secundo.

PIVS PP. X.

[1]) I, Petr. IV, 10.

просимо и молимо, якъ велике нещасте душъ спроваджуе одно незнане рѣчей божихъ. Може много пожиточныхъ и рôвножъ заслугуючихъ на похвалу маете заведень въ Вашихъ епархіяхъ на користь повѣреного вамъ стада: однакъ передъ всѣсъ старайте ся зъ якимъ лишь можете напруженемъ силъ, зъ якимъ тôлько можете старанемъ и вытревалостію и наставайте, щобы знане науки христіяньскои перейшло до всѣхъ и переняло, всѣ души, а ужиемо тутъ слôвъ Апостола Петра: **Кійждо ійкоже пріѧтъ дарованіе, междꙋ себѣ сїмъ слꙋжаще, ійкѡ добріи строителїе различныѧ благодати Божїѧ**[1]).

Нехай Ваше старане и Вашу дѣяльнôсть за вставленемъ ся Пресвятой Непорочноя Дѣвы вспомагае Апостольске благословеніе, котре удѣляемо жичливо вамъ, духовеньству и цѣлому вовѣреному вамъ народови, котре нехай буде свѣдкомъ Нашои Любови и заповѣдію небесныхъ ласкъ.

Дано въ Римѣ, у Святого Петра дня XV. Цвѣтня 1905. а въ другôмъ роцѣ нашого Понтификату.

ПП. ПІЙ X.

[1]) I, Петра IV, 10.

Тое преважне окружне письмо св. Отца Пія X, котре появило ся дуже на часѣ, подае ся Всч. Священьству до вѣдомости, а заразомъ поручаеся якъ найусерднѣйше, тое желане и той приказъ св. Отца выконати якъ найточнѣйше.

Передъ всѣмъ поручаемъ Всч. Настоятелямъ деканатôвъ споводовати, щобы тое письмо на найблисшôмъ соборчику було прочитане, при чѣмъ мѣсця, вôдносячися выключно до обряду латиньского а означенй звѣздою, могуть бути пропущенй. Дальше поручаемъ, щобы всѣ Всч. ОО. Душпастырѣ въ мысль повысшого письма якъ найревнѣйше удѣляли науки религіи не лише молодѣжи але и старшимъ, а Всч. ОО. Комисарѣ Ординаріятскй и Деканы въ тôмъ взглядѣ Намъ якъ найсовѣстнѣйшй справозданя предкладали.

Вôдъ Еп. Ординаріята.

Перемышль 15. Грудня 1905.

Ч. 56.

Ч. 7418. О вынайденю метрики Михаила Жуковского.

Въ цѣли вынайденя запису дѣйствія рожденя и крещеня Михаила Жуковского, рожденого около р. 1779, котрый померъ яко парохъ въ Залѣщикахъ 1844 року, Прч. Уряды парохіяльнѝ переглянутъ книги метр. рожденыхъ и евентуально о найденôмъ записѣ сюда донесутъ.

Интересована родина дотычному Урядови парохіяльному годова есть за трудъ вынайденя выплатити гонораръ 100 коронъ.

Вôдъ Еп. Консисторіи.

Перемышль, 8. Грудня 1905.

Ч. 57.

Ч. 7540. Въ справѣ Товариства взаимнои помочи дяковъ.

На прошенє выдѣлу товариства дяковъ Епархіи Перемыскои подаєся слѣдуюче оповѣщенє:

„На основѣ ухвалы Засѣданя Выдѣла Товариства взаимнои помочи дяковъ Епархіи Перемыскои зъ дня 15. Листопада 1905 проситъ ся Всч. О. Душпастырѣвъ завôзвати дяковъ въ приходахъ своихъ щобы 1) кождый зъ нихъ належавъ до сего Товариства и 2) щобы кождый дякъ старавъ ся о узысканє квалификаціи въ можливо найкоротшôмъ часѣ. Крôмъ того для полѣпшеня долѣ дяковъ и збôльшеня на ту цѣль фондôвъ проситъ ся Всч. Душпастырѣвъ вплывати на комитеты парохіяльнѝ, щобы кожда церковъ вписала ся яко членъ вспомагаючій до Товариства взаимнои помочи дяковъ Епархіи нашои и въ тôй цѣли зложила 10 злр. чи то вôдъ разу будь то въ рôчныхъ довôльныхъ ратахъ.

Вôдъ Выдѣлу Товариства взаимнои помочи дяковъ Епархіи Перемыскои. о. Мрыцъ, предсѣдатель. Петро Стыранецъ, секретаръ.“

Вôдъ Еп. Консисторіи.

Перемышль 6. Грудня 1905.

ХРОНИКА.

Именованя.

Ч. 361/орд. Титулярными Совѣтниками Еп. Консисторіи именованй: Всеч. о. Сільвестеръ Стецякъ М. Деканъ Потелицкій парохъ въ Каменцѣ Старесело, Всеч. о. Іоанъ Гиссовскій II. М. Деканъ и парохъ въ Журавцяхъ, Всеч. о. Василій Демчукъ парохъ въ Рудѣ манастирской, Всеч. о. Антоній Колпачкевичъ парохъ въ Гойчи, Всеч. о. Таддей Минчакевичъ парохъ въ Рудѣ лѣсной.

Ч. 412/орд. Всеч. о. Михаилъ Матковскій, Деканъ и парохъ въ Городжаннѣ великой.

Ч. 7784. Всеч. о. Михаилъ Ольшаньскій деканъ Мостискій и парохъ въ Старявѣ.

Ч. 7697. Всеч. о. Володимиръ Дуркотъ парохъ въ Мысцовой им. орд. школъ. Комисаремъ для школъ деканата Дукляньского, на мѣсце уступившого добровольно о. Филемона Кисѣльовского.

Ч. 7784. Всеч. о Володимиръ Ясеницкій М. Деканъ и парохъ въ Радыничахъ им. Завѣдателемъ деканата Мостиского на мѣсце увольненого на власне прошене дотеперѣшного Декана Всеч. о. Михаила Ольшаньского получившого титулъ выслуженого Декана.

Вôдличія крылошаньскй получили:

Ч. 361/орд. о. Юстинъ Манастырскій парохъ въ Голомъ.

Ч. 412/орд. „ Теодоръ Сапрунъ парохъ въ Колодрубахъ, Ксаверій Бѣлиньскій парохъ въ Ловчицяхъ, Іосифъ Гумецкій парохъ въ Татаринов.

Ч. 7029. о. Михаилъ Жарскій, парохъ въ Стронятинѣ.

НЕКРОЛОГІЯ.

О. Василій Устіяновскій парохъ въ Смереку уп. 17. Грудня 1905.
Душу его поручае ся молитвамъ Всеч. Клира.

Вôдъ гр. кат. Еп. Консисторіи

Перемышль 23. Грудня 1905.

† КОНСТАНТИНЪ
ЕПИСКОПЪ.

О. Іоанъ Стрыйскій,
Канцлерь.

Накладомъ гр. кат. Еп. Консисторіи въ Перемышли. Зъ печатнѣ Йосифа Стифіого въ Перемышли 1905.

